СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 228. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 30-го вересня 1936. — VOL. XLIV. No. 228. Jersey City, N. J., Wednesday, September 30, 1936. THREE CENTS

ВІДБУВАЮТЬСЯ ВАЖНІ СТЕЙТОВІ КОНВЕНЦІЇ

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — У понеділок почалися стейтові конвенції Републиканської та Демократичної Партії стейту Ню Йорк, яким політики приписують далеко йдуче значіння не тільки для стейту, але й для цілого краю. Тут відкрито конвенцію Републиканської Партії, а в місті Сиракюз — конвенцію Демократичної Партії.

Головним питанням на конвенції Републиканської Партії являється питання особи кандидата цеї партії на уряд стейтового губернатора. Кажуть, що сильний кандидат Републиканської Партії не тільки повалить кандидата Демократичної Партії, але й потягне стейт для кандидатури Ландона. Всі бесідники на цій конвенції говорили дуже гостро проти політики адміністрації Демократичної Партії. Бесідники теж закликали членів Демократичної Партії йти слідами Алфреда Смита та поборювати Рузвелта.

Тимчасом на конвенції Демократичної Партії стейту Ню Йорк у Сиракюзі бесідники сконцентрували свої виступи проти губернатора Ландона, кандидата Републиканської Партії на уряд президента Злучених Держав. Найгостріше виступав проти Ландона сенатор Роберт Вагнер, що виголосив вступну промову. Він називав Ландона представником реакції. Роберт Джексон говорив, що Ландон підсуває американському народові фашизм, завинений у національний прапор.

ПЕРЕДВИБОРЧІ ЗАКЛИКИ.

ВАШИНҐТОН. — Джан Вайнент, бувший републиканський ґубернатор стейту Ню Гемпшир, зрезиґнував зо свого уряду в „раді суспільного безпеченства", щоб віддатися зовсім виборчій кампанії та свобідно атакувати кандидатуру републиканського кандидата, ґубернатора Ландона. Вайнент каже, що Ландон хоче скасувати теперішню допомогу безробітним, оперту на здорових суспільних основах, а замісць цього завести для безробітних „пайок" („довл").

Републиканський кандидат Ландон промовляв зо свого спеціяльного поїзду в ріжних місцях у стейті Айова, нападаючи на адміністрацію Рузвелта за ріжні справи. Між іншим домагався він від уряду подати до публичного відома імена й платні урядовців ріжних урядових бюр.

БОРОТЬБА МІЖ КОМУНІКАЦІЙНИМИ ЗАСОБАМИ.

ШІКАҐО. — Летниче підприємство „Трансконтинентал енд Вестерн Ер" обнижило свої ціни за перевіз осіб і пакунків літаками, щоб у цей спосіб краще конкурувати з залізницями.

Білет з Шікаґо до Ню Йорку буде тепер коштувати $39.95.

„ҐІНДЕНБУРҐ" ПОКІНЧИВ ДЕВЯТУ ПОДОРОЖ.

ЛЕЙКГОРСТ (Ню Джерзі). — Команда німецького кермового бальону „Ґінденбурґ" телеграфувала сюди в понеділок вечором, що „Ґінденбурґ" прибуде сюди в вівторок раненько, покінчивши так свою девяту подорож понад Атлантійський океан.

СМЕРТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО АДМІРАЛА.

БОСТОН. — Тут помер у 77-мім році життя Вилієм Совден Сим, що був командантом американської воєнної фльоти в часі світової війни.

Мав він дуже бурливу карієру. Виступав нераз проти прерійних тенденцій, які він уважав за шкідливі, як: заряду фльоти, зисків з війни, охоронного мита, тощо.

Він буде похований на національнім цвинтарі Арлинґтон у Вашинґтоні.

ВЖИВАЮТЬ ҐАЗУ ПРОТИ ШКІЛЬНИХ СТРАЙКАРІВ.

КЕМПБЕЛ (Огайо). — Поліція міста Йонґставн ужила слізних бомб, щоб розігнати страйкуючу молодь під вищою школою на цьому передмістю Йонґставну.

Молодь демонструвала довкола шкільного будинку для протесту проти перенесення улюбленого вчителя.

Йшло за перенесення вчителя журналістики, Михайла Ґрабана. Заряд школи каже, що вчителя перенесено не в дорозі дисциплінарній, але з огляду на потреби шкільництва.

ВЕЛИКІ СНІГИ В ДЕНВЕРІ.

ДЕНВЕР (Колорадо). — У ночі з понеділка на вівторок упав у Денвері сніг 17 цалів глибокий. Вся вулична комунікація перервана. Поїзди спізнюються. Телеграфічні й телефонічні дроти зірвані. Міський уряд обчисляє, що шкода від катастрофи виносить мілион долярів.

Міський уряд видав осторогу до населення, щоб не дотикалося лежачих на землі електричних дротів, бо багато з них мають у собі величезну електричну силу.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — ЦЕ НАЙСИЛЬНІША ОПОРА УКРАЇНСТВА В АМЕРИЦІ. СОЮЗОВІ РЯДИ — ЦЕ РЯДИ УКРАЇНСЬКОЇ АРМІЇ В АМЕРИЦІ. СОЮЗ — ЦЕ ОПОРА ПЕРЕД ВИНАРОДОВЛЕННЯМ. СОЮЗ — ЦЕ НАЙПЕВНІША ЗАПОРУКА, ЩО ЯК ДОВГО ВІН ТУТ ЖИТИМЕ, ТАК ДОВГО ЖИТИМЕ УКРАЇНСЬКЕ ІМЯ В АМЕРИЦІ. ТОМУ БУТИ В У. Н. СОЮЗІ, МАТИ В НІМ СВОЇ ДІТИ, А ПОЗАТИМ ЩЕ Й ПРИЄДНУВАТИ ЙОМУ НОВИХ ЧЛЕНІВ — ЦЕ ЗНАЧИТЬ БУТИ ПАТРІОТИЧНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ ЛЮДИНОЮ, ЗНАЧИТЬ МАТИ СЕРЦЕ ДЛЯ УКРАЇНИ, ЗНАЧИТЬ ДБАТИ ПРО МАТЕРІЯЛЬНЕ, МОРАЛЬНЕ Й НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАШОЇ ІМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ.

БОРОТЬБА З АНГЛІЙСЬКИМИ ФАШИСТАМИ.

В часі масового мітинґу англійських фашистів у Лідс, на якому промовляв сам лідер Мозлі, певна група людей почала кидати в сторону естради каміння. Один камінь влучив Мозлія в лице. З цією групою фашисти розпочали боротьбу, внаслідок якої потурбовано 12 осіб. Одна з них тяжко ранена.

СИЛЬНИЙ ХОЛОД НА ЗАХОДІ.

У стейтах Скалистих гір температура обнизилася до 45 ступнів Фаренгайта. Заповідають вчасний сніг. Морози зробили багато шкоди в полях. Приморозки впали теж в околиці Бостону, в стейті Месечусетс. В суботу в Бостоні було 41 ступнів Фаренгайта. Це був найхолодніший день в історії міста від 1870-го року, в котрім 26-го вересня термометер Фаренгайта показував 34 ступні.

ЩЕ ОДИН СМЕРТНИЙ ВИПАДОК ЗІ СТРІЛЬНОМ.

Сотки, а то й тисячі разів писала вже преса, що не треба доторкатися стрілен, які лежать іще по полях від світової війни. Нічого не помагає! В Підгородді, повіт Снятин, діти знайшли цими днями в хащах артилерійне стрільно, пригріли його в огнищі, а тоді 13-літній Іван Снігур зачав стрільно обстукувати з усіх сторін. Нараз стрільно вибухнуло, а його відломки розірвали хлопцеві бік. Снігур згинув.

ОТРУТА ЗМИЇ — ЛІКОМ ПРОТИ ХОЛЕРИ.

Вже давніше пробували застосувати їдь змиї при лікуванню рака. Тепер відкрив д-р Бгатахарі, молодий бенгальський учений, що отруту змиї можна вживати як ліку проти холери. Отруту змиї вже здавен-давна вживали індійські знахорі як ліку проти ріжних недуг. Лікувальні прикмети цієї трутки описують ріжні індійські медичні твори. Д-р Бгатахарі, що має в Калькуті город, у якому годує змиї, займається дослідами лікувальних прикмет змиєвої трутки.

ПРИПИНИЛИ НАЙСТАРШИЙ ЩОДЕННИК НА СВІТІ.

В Китаю уряд припинив найстарший щоденник на світі „Пейпінг Бао" за його опозиційність. Перше число цього часопису появилося 402-го року по Христі, це є тому півтори тисячі літ. „Пейпінг Бао" мав останніми часами великий вплив на політику Азії. Його цитували нераз європейські часописи.

ІТАЛІЙСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК ПРО УКРАЇНУ.

В Медіоляні вийшли з друку нові книжки відомого журналіста Кароля Аґраті, присвячені його двом подорожам в СССР. В перший книжці під назвою „В Країні Леніна" автор дуже широко спиняється на Україні та на її терпіннях під большевицьким ярмом, а також з захопленням описує красу природи України та мистецьку вдачу її народу. Друга книжка п. з. „Совєтський Кавказ" присвячена головним чином враженням автора з подорожі по Кавказі і він у ній яскраво описує боротьбу кавказців проти російської навали. Але тому, що в цій подорожі він відвідав також Київ та Харків, він подає в ній ті враження, які на нього зробили ці чудові міста. Книжки Кароля Аґраті є дуже доброю інформацією італійської опінії з українських справах, а також у справі непевности внутрішнього устрою совєтського Союзу, загроженого в першій мірі національними змаганнями поневолених націй.

ПОЛОВИНА ПЕРА НА ОДНОГО УЧНЯ.

Про жахливий стан совєтського шкільництва писалося багато. Тепер подамо ще кілька цікавих новинок. В головнім місті Уралю, Свердловську, що має майже мілион мешканців, нема ні одної школи, приготованої до початку шкільного року. В Куйбишеві перевели ремонт ледви в 10 проц. В Москві, Горкім, Свердловську, Одесі й інших містах не можна дістати найконечніших шкільних приладів і підручників. В цілім СССР є тільки одна фабрика сталевих пер у Ленінграді. Обчислили, що вона може в найкращім випадку випродукувати ...пів пера на одного учня!

СПОЛОШЕНА СЕРНА ПІДЧАС ЗАБАВИ.

В Торуні в лісі коло твердині „Костюшко" відбувалася в неділю забава нижчих поштових урядовців при участі кількасот людей. Увечері вибігла нараз з лісу серна. Втікаючи від людей, вона вдарила сильно в голову 29-літню Фр. Зелінську, так, що Зелінська зазнала струсення мозку. Її перевезли до лічниці.

ГАРЯЧЕ КОХАННЯ СТАРОГО.

Іван Іваненко, 70-літній вдовець із Горожанни Малої (Рудеччина) поранив ножем в околицю серця 58-літню вдовицю Марію Стецишин, опісля пробився ножем у лівий бік. Іваненко сказав, що рішився на таке з причини нещасного кохання до Стецишиної.

МУНІЦІЯ З ЧАСІВ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

В часі ревізії в домі одного мешканця Снятина знайшли скриню з набоями до австрійського кріса у скількости 340 штук та набої до російського кріса. Крім того в селі Ганківцях підчас пільних робіт викопали два неексплодовані артилерійські стрільна з часів світової війни.

ЖИДИ ВЕРТАЮТЬСЯ З ПАЛЕСТИНИ.

Через граничну стацію Снятин—Залуче переїхав новий транспорт жидів - реемігрантів з Палестини до Польщі числом 110 осіб. Того самого дня виїхав транспорт емігрантів з Польщі до Палестини числом 240 осіб.

ОСТРОВ НА ПРОДАЖ.

Англійські часописи містять зовсім небувале оголошення: „Продається остров Ленді на східньому березі Англії. Власник острова матиме королівський титул. Ціна 16,000 фунтів. Зголошуватись..." Продає цей остров Гарман, бувший король острова, який тільки-що вийшов із тюрми. Гарман переконався на своїй власній шкірі, що ремесло короля є звязане з деякими клопотами і ризиком. Тому бувший король, відомий під іменем Мартина І., шукає собі тепер наслідника. Історія „короля" Мартина І. дуже цікава. Свою карієру почав він як скромний управитель невеличкої земле-власности. Однак ощадний і роботящий Гарман складав гріш до гроша і зібрав невелику готівку. Завдяки щасливим спекуляціям побільшив своє майно вдесятеро і міг був спокійно жити до смерти. Погубила його жадоба почестей. Він довідався, що продається остров Ленді, якого мешканці користуються від давен давна деякими привілеями. Гарман купив островець і почав грати ролю землевласника. Управляв він островом дуже мудро і тому мешканці острова, які продавали йому свої врожаї по дуже вигідних цінах, рішили проголосити його своїм королем. Гарман почав володіти під іменем Мартина І-го. Але замало було йому ще почестей і він рішився вибити власні гроші з своїм портретом. Із суші дістав спершу упімнення, а коли воно не помогло, приїхала на остров карна експедиція з 4 поліцаїв, арештувала нефортунного короля і повезла його до Лондону. Тут засудили Мартина І-го за протизаконне фабрикування грошей на тюрму. Ціла авантура знеохотила Гармана до дальших „королівських" клопотів: він продає тепер свій остров і свою химерну корону.

РОСІЯ В НОВІЙ РОЛІ ОБОРОНЦЯ

ЖЕНЕВА. — Совєтський комісар закордонних справ, Максим Літвинов, виголосив на засіданню Ліги Націй промову, в якій легко дорікав Англії і Франції за їх прихильні жести в бік фашизму й націонал-соціялізму, та сказав, що через те знеуважують слованські та центрально-европейські народи. Своєю промовою Літвинов натякнув, що Совєти змагатимуть до нової ролі оборонця цих народів. Далі він висказувався, щоб Ліга працювала в напрямку миру без участи Німеччини й Італії, яких політика прямує до відірвання певних територій від інших держав.

В НІМЕЧЧИНІ БРАК ХАРЧІВ.

БЕРЛІН. — Німецький міністер хліборобських справ Даре оголосив офіційно перестерогу німецькому народові, що в зимі готово забракнути німцям деяких харчевих продуктів і треба буде обмежувати їх консумцію, а в деяких випадках задовольнятися підробками. Міністер пояснював, що ці недостачі це наслідки утрудненого експорту німецьких товарів за границю. Через те німецький уряд мусить обмежувати імпорти чужих товарів. У своїй перестторозі міністер також звернув увагу хліборобам і доставцям харчів, щоб не використовували в самолюбний спосіб цього положення й щоб не підносили цін на харчеві продукти.

ЯПОНІЯ НАТИСКАЄ НА КИТАЙ.

ТОКІО. — Японський міністер закордонних справ Аріта подав до відома всім заграничним кореспондентам, що відносини між Японією й Китаєм є дуже напружені і що в найближчому часі ситуація мусить або зовсім поправитись, або дуже погіршитись. Так далі бути не може, говорив міністер. Він сказав, що Японія поставила Китаєві певні домагання, між ними гарантію, що японських горожан на китайській території ніхто не буде атакувати. Крім цього поставила ще домагання політичного характеру, яких одначе міністер не хотів розкрити. Коли Китай прийме ці домагання, то наступить мир на Далекому Сході. Коли ні, то не треба виключати воєнного конфлікту.

НА ФІНАНСОВОМУ ФРОНТІ.

РИМ. — Внаслідок девалюації французького франка, а за ним швайцарського, в Римі також застановляються над тим, чи не обнизитиб ліри. В найближчих днях італійський уряд видасть у цій справі своє рішення. Латвія рішила теж здевалювати свої гроші. Литва рішила ще на один рік задержати свою валюту на давній висоті. Румунія висказалася проти девалюації. Польща і Німеччина висказалися теж проти девалюації, а прикрі наслідки міжнародного фінансового хвилювання вони задумують відвертати монетарними загостреннями ввозу і вивозу грошей. Греція рішилася держатись англійського фунта й ділити його долю.

ЗАРОБИЛИ НА ДЕВАЛЮАЦІЇ.

ВІДЕНЬ. — Австрійські часописи обчисляють, скільки Австрія й інші центральні держави заробили на обнижці французького франка. Австрія була винна Франції 330,000,000 франків. Через обнижку франка на одну третину вона заробила на цім понад 100,000,000 франків. Чехословаччина заробить 120,000,000, а Угорщина 20,000,000.

АНГЛІЯ ЗАНЕПОКОЄНА ПОДІЯМИ В ЕСПАНІЇ.

ЛОНДОН. — Хоч назагал англійська публична опінія симпатизує більше з еспанськими революціонерами ніж з червоними, то офіційна англійська політика побоюється перемоги революціонерів. Вона підозріває, що між революціонерами з одного боку й італійськими фашистами і німецькими націонал-соціялістами з другого боку існує тайне порозуміння, на основі якого за піддержку у повстанню еспанські революціонери обіцяли Італії Балеарські острови, а Німеччині Канарійські острови. Ці острови мають велике стратегічне значіння і коли б вони знайшлись у посіданню названих держав, то англійська гегемонія на Середземному морі, а навіть морський шлях довкруги Африки, був би для Англії дуже загрожений.

ЄЖОВ НАСТУПНИКОМ СТАЛІНА?

МОСКВА. — В совєтських кругах далі собі нишком виясняють наглу зміну в команді ГПУ, звідки усунено старого начальника Яґоду, а поставлено Єжова. Кажуть, що Єжов беззастережно відданий Сталінові. Його назначення звязують теж з хворобою Сталіна і його евентуальною смертю. Єжов на випадок смерти Сталіна мав би станути на його місці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of tl Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОДНІ ВМІЮТЬ ДУМАТИ, ДРУГІ НІ

Ціле нещастя нашого народу, що він окружений такими ворогами, до яких не промовляють ні серце ні розум. І саме тому, що в наших ворогів не функціонує як слід навіть розум, є нерозумно думати, що є можливе поліпшення нашої долі чи добуття державної незалежности без нової крівавої боротьби, без катастрофи, що повинна чи мусить спасти на окупантів українських земель, якщо ми маємо стати вільними. І тому, як би ворожо ми не відносились до війни як такої, і якими страшними не уявлялисяб нам воєнні страхіття, ми таки змушені мати перед очима нову війну як той чинник, що допоможе наново законтивізувати справу української державности.

Та чи доконче треба аж нового кровопролиття, щоби була поліпшена доля українського народу? Теоретично — ні. Ось тепер стали актуальними вимоги Німеччини не тільки дістати назад втрачені заморські кольонії, а то й набути нові, себто такі, що є вже віддавна в посіданню інших держав. Річ ясна, що те домагання Німеччини найбільше обходить Анґлію, бо це головно її коштом моглаб Німеччина збогатитися кольоніяльно. Німеччина ні словом не згадує тут про Анґлію, але в самій Анґлії не боятьcя цеї справи видвигнути на публичну арену і говорити про неї просто і ясно, не закриваючи нічого. Знаходяться там такі політичні мужі і є там така поважна й розумна преса, що визнають, що це домагання Німеччини є цілком природнє, та що годі брати Німеччині за зле, якщо вона евентуально захотілаб силою добиватися свого. А евентуальні моралізування на цю тему з анґлійського боку, пишуть, в Анґлії, нічого тут не поможуть, бо Німеччина потребує нового простору і поширення для своєї прибуваючої людности, як потребувала нових просторів давніше Анґлія, що то, не питаючись нікого, ні не звертаючи на ніщо уваги, здобувала ті простори силою і погрозами. І тому булоб смішним вважати тепер неморальним подібне поступовання іншої держави. Анґлія, читаємо в її пресі, держить загарбані кольонії для зиску, прикриваючи це все ще й престіжем нації. Та тепер, якщо хочеться бути людським і справедливим і не допустити до крівавих терть, треба згодитися на те, щоб зиски були менші, а тимсамим треба дати й іншим деякі територіяльні концесії. І то дати зараз, коли Анґлія є сильною і коли кожний бачить, що вона могла би покищо й не дати, бо має ще настільки сили, що може нею відперти всяку ворожу силу.

Ось таке пропонують в Анґлії відношення до вимог Німеччини в справі кольоній, називаючи такий підхід до справи — „поворотом до розуму". Згадуючи про те, можнаб повести анальоґію між Анґлією і домаганням українського народу до його окупантів. Так щож, коли в окупантів України нема ні людей з далеко глядячим розумом, ні такої преси, що малаб відвагу так писати, як пишуть в Анґлії.

НЕДОСТАЧА „НОВОГО РОЗДІЛУ"

Як Америку захопила велика економічно-фінансова кріза, то і демократи і републиканці знали добре, що щоб урятувати приватну капіталістичну систему, уряд мусить вмішатися до фінансового й економічного життя краю. Вони знали, що треба пустити в рух накопичені в одиниць капітали, і то пустити скоро й за всяку ціну, хочби і насильними методами. І колиб за Гувера републиканці мали були за собою більшість у конґресі, вони самі булиб приняли ті міри, що їх приняв Рузвелт, не звертаючи уваги на свої консервативні засади. Можна припускати, що щоб задержатися при владі, вони булиб пожертвували ці консервативні засади й булиб приняли ті міри **„реґляментації"**, себто втручування уряду до фінансових і економічних справ краю, за які вони тепер так гостро критикують демократів. Зновуж демократи, щоб зрівноважити ці драстичні міри, булиб станули на старих засадах **„освяченого індивідуалізму"**. Коли би було так сталося, то нині, не републиканці, а демократи голосилиб, що „доля міліонів людей загрожена", що „треба ставати в обороні свободи, якій перший раз в історії Америки загрожує сам уряд".

Все це, очевидно, тільки припущення. Та так, як нині стоять справи, то це демократи втручаються в приватний бізнес та накладають свою руку на живчик економічного життя краю. А републиканці є за повну свободу, за приватну ініціятиву, за головні засади американської цивілізації...

Політика „нового розділу" коштує край великі гроші. Адміністрація Поступу Праці за державні гроші дуже часто виконує такі роботи, які є неекономічні і непоплатні. Хліборобський Акт піддержує не так продуктивність, як застій. Він заохочує фармерів до оброблювання меншої посівности площі, виплачуючи за непосівну площу грошеві нагороди. Очевидно, це пожирає величезні суми народнього гроша. Бо треба знову пригадати, що ні один уряд на світі не має власних грошей, тільки стягає їх у ріжній формі від людей. Також американський уряд мусить ці гроші десь роздобути. І ось тому почав він накладати великі податки, а з другого боку почав задовжуватись у своєї суспільности. Впродовж трьох з половиною літ адміністрації „нового розділу" Америка задовжилася на 13 біліонів долярів!

Ці гроші прийдеться колись звертати. Здається, що найбільший оптиміст не може сподіватися, що в найближчій будуччині господарські справи Америки поправляться аж так, що уряд буде всилі не лиш зрівноважити буджет, себто зрівнати приходи з видатками, але також виплачувати залеглі довги, яких дотепер начисляють 36 біліонів!

Уневажнити цих довгів уряд теж не буде всилі, бо хоч формально позичали ці гроші для уряду банки, одначе банки брали ці гроші від широкоо загалу. Якби уряд ці позички скреслив, то іншими словами він обікрав би одну частину своїх власних горожан.

Лишається третя можливість: **інфляція.** Коли обставини зачнуть чимраз більше натискати на уряд з поворотом довгів, уряд мусітиме друкувати паперові гроші. Одначе з кожним випуском нових паперових грошей буде обнижатися внутрішня вартість доляра. Через те потерплять у першій мірі ті люди, які мали ощадности в банках, а зискають ті, що мали борги. Бо коли вартість доляра впаде, скажім на половину, то той, що мав гроші у банку, втратить половину своїх ощадностей, а той, що мав довги, зменшить їх на половину.

По війні в европейських краях відбувалася така інфляція. В ній гріш був спав до тої міри, що люди за найменші дрібниці платили міліони, а навіть біліони грошевих одиниць. Через цю інфляцію зруйновано цілковито середню клясу, себто ту ощадну й працьовиту клясу, що є основою суспільного ладу. Неодин чоловік, що трицять літ свого життя складав у банку ощадности, коли в часі інфляції дістав їх назад, міг собі купити пару черевиків, або просто пачку тютюну. Та збагатилися на тій інфляції в першій мірі всякі спекулянти.

Інфляція характеризує теж і фінансову політику теперішньої адміністрації. Пхають її в тому напрямку страшенні видатки уряду на ріжного роду підприємства й будови, що є часто неекономічні, неоплачуються, й ледви чи колинебудь будуть оплачуватися; вслід за тим мусить бути незрівноважений буджет, а далі мусить наступити так звана „реґляментація" економічного життя Америки, яка, як голосять її противники, звязує свободу рухів приватному бізнесові, вбиває підприємчивість поодиноких людей та спинює розгін особистої напруги й ініціятиви.

Правда, що нинішній уряд в першій мірі накладає високі податки на великі компанії. Одначе булоб наївно думати, що ці податки великі компанії платять з власної кишені. Ці податки не покриває компанія, тільки покривають їх головно таки самі люди, широкий загал. Бо коли уряд наложить великі податки, скажім, на фабрики Форда, чи на якусь іншу компанію, то ця компанія в тій хвилі обмежує робітникам платні, або підносить ціни на автомобілі й стягає ці гроші від консументів, або робить і одне і друге. Те саме роблять ґазолінові компанії, фабрики одежі, циґареток й ін. В той спосіб тягар цих податків, що їхсповидно платять великі компанії, таки остаточно звалюється на плечі загалу.

З цього такий висновок: хоч пекучою може бути проблема праці, то всетаки уряд, що має право стягати податки і орудувати ними, не повинен витрачувати грошей на **непродуктивні цілі.** За почтовий величавий будинок, що його побудував Фарлі, або за те купелеве заведення, що його побудував Ридер, хтось колись таки буде мусіти заплатити. А так, як тепер є, то платити буде не хто інший, а тільки головно сірий чоловік з вулиці, в якого то ніби інтересі ці будівлі були здвигнені. Тому публичними грішми уряд повинен фінансувати лишень такі будівлі і такі підприємства, які приносили би виразний хосен суспільности та які оплачувалисяб економічно.

Довкруги цих питань ведеться нині гаряча дебата й завзята критика обидвох найбільших американських політичних партій, Демократичної і Републиканської. А за кілька тижнів відбудуться президентські вибори і нарід рішить, хто має далі оставатись у Білому Домі.

Демократи, твердять, що обняли владу підчас величезної крізи і вважали своїм найважнішим обовязком **здержати катастрофу.** Републиканці кажуть, що ці драстичні міри, які примінюють демократи, треба злагіднити й усі економічно-фінансові реформи треба переводити так, щоб у ніякому разі не вбивати ініціятиви, розсудку й динаміки одиниць та не концентрувати розсудку й суспільної енерґії в руках бюрократичної системи. Републиканці є далі за **вільну конкуренцію** й залишення принципу **„Survival of the fittest"**, який вважають головним товчком у поступі нашої цивілізації.

УКРАЇНА Й МОСКВА

(Статтю написав для часопису „Обрії" д-р Ігор Лоський недовго до його смерти).

У другій половині минулого століття можемо спостерігати, як серед провідних кол українського громадянства почалося поширювання просто якесь обожування всього російського. Російська культура, література, російські звичаї, аж до московської „общіни" — тієї передвістниці сьогоднішньоо колхозу — все те починають українці, і то з так званого „національно-свудомого" табору оточувати ореолом. Це вже не політичне москвофільство колишньої козацької старшини, не політична орієнтація на Московщину, в якій ця старшина слушно чи неслушно сподівалася знайти союзника в боротьбі з Польщею чи Кримом. Те тодішне політичне москвофільство, що принесло незлічимі шкоди для України, при інших політичних обставинах можнаб направити. Бо тільки смерть перешкодила Хмельницькому, що деякий час був таким політичним москвофілом, власноручно перекреслити Переяслав. В української інтеліґенції кінця минулого і початків біжучого століття бачимо натомісць якесь інтеґральне москофільство. Протилежна течія, яка знаходила свій вираз у противросійських поглядах такого Пільчикова і, яка скристалізувалася виразно у „Тарасівців" і в їх духових спадкоємцях, а далі в писаннях Дмитра Донцова — мусіла з великим трудом пробивати собі шлях в боротьбі з тим москвофільством. В боротьбі з тим „табу", що ним „офіційний" український провід оточив усе, що торкалося „братнього народу".

Пригадаймо тільки, яким несамовитим криком обурення зустріла київська українська інтеліґенція безвинний допис у „Хліборобі", що його видавали в 1905 р. брати Шемети в Лубнях. Дописувач „Хлібороба" згадав м. ін. у свойому дописі про „ганебні відношення всіх станів російського народу — від урядовців до соціял-демократів — до долі України". Устами українського соціял-демократа І. Стешенка цей допис у „Хліборобі" був скваліфікований як „бруд", „хоре маячення", „злобна інсінуація". Осуджувати російську інтеліґенцію — це злочин, бо збільшує проваллля поміж обидвома народами.

Як цілком інакше натомісць оцінюють москалів представники української інтеліґенції попередньої доби. Вони свідомі своєї вищости супроти Московщини. Для них москалі — це майже дикуни. Міркуючи над московською вдачею, зокрема над „дурною самохвальбою" москвинів, Григорій Винський, український мемуарист кінця XVIII. віку, приходить до висновку, що всі москалі, починаючи з аристократії й учених — „справжні неосвічені неотеси". Згадуючи про доми російської шляхти, Винський не називає їх інакше, як „вертепами". На таку назву заслужили ці доми в очах українського сучасника, головно за нелюдську поведінку із слугами-кріпаками.

Але ніде не спрецизовані так виразно засадничі противенства московського й українського світу, як у славній „Історії Русов". Її авторові взагалі було ясно багато того, що затерлося у свідомості пізніших українців. Так, наприклад, він був свідомий у цілій повноті того, що українці, і тільки вони — це прямі спадкоємці Київської Руси. Це тільки москалі з властивої їм хапчивости присвоїли собі неправно герб у вигляді двоголового орла „греко-римський". Зробили це вони з тієї, мовляв, причини, чо герб цей одідичив князь Володимир Мономах. Алеж князь той був „київський, руський, а не московський" каже автор „Історії Русов", вкладаючи ці слова в уста татарського хана. Також і Мазепа в „Історії Русов" закидає москалям, що вони заграбили в укрінців „першенство" і саму назву Русь.

Відмовляючи Хмельницького від спілки з москалями, той же хан, а наділі автор „Історії Русов", каже, що „і нарід і урядники там (у Московщині — І. Л.) неписьменні". Він обурюється на поширення темного суевірства серед москалів, яке уподібнює їх до „поган", і на їхню жорстокість, якою „вони перевищають дикунів".

Ще більше яскраво висловлює свій погляд на москалів автор „Історії Русов" у промові козацького полковника Богуна — тоді, коли останній виступає проти спілки з Москвою. Богун заявляє, що „в народі московському панує таке рабство й невільництво, що в них (москалів) крім божого і царського нічого власного нема і не може бути, а люди існують лише на те, щоб нічого не мати, а лише плазувати". Аристократична вдача українця не може стерпіти того, що навіть вельможі і бояри московські називають себе рабами царськими й пишучи до царя бють йому чолом. Обурений теж Богун — чи радше автор „Історії Русов" — поглядом москалів на селян-кріпаків, немовби ці селяни походили з якогось племени невільників.

З наведених прикладів бачимо, як виразно уявляли собі давні українці, що таке москалі і Московщина. Вони розуміли, як бачимо, цілу глибоку психольоґічно-культурну прірву, яка ділить обидва народи й унеможливлює згори всяке тісніше співжиття. І хто знає, в якій мірі повільний заник тієї свідомости в провідних колах пізнішого українства, свідомости, яка ще так ясно присвічувала українцям XVIII. віку, не заважив на нашій останній історичній катастрофі.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

(18)

Ах, який широкий світ! Як далеко можна йти, як багато мжна бачити. Туди! Он... Геть, геть туди!...

У ті самі дні, коли поля починали сіріти, коли вилазили зі своїх схованок серпи, коси, грабки і люд хрещений знов збірався знімати дари великої землі, в ті дні шляхами потягнули на схід перші валки „ґаліціянів".

Сухі, спокійні, з впалими очима, у соломяних капелюхах, чоловіки. Тихі, байдужні жінки. — Вісьта-гей! — підганяють вони свої мізерні конята, запряжені у довгі з будами вози.

На возах усякий домашній крам. За возами тягнуться корови. Ці потужні, гарні тварини, що є цілим багатством утікачів, виглядають дуже сумно. Підбиваються, кульгають і не зводяться.

— Ви звідки, люди, ідете?— питає Матвій.

— Еее, пане ґаздо... Най не казати... Здалека...

— А куди?

— А ци знаємо куди? До Росії... Туди... ген...

Володько пригнав корови до дому. На подвірю віз з будою. Віз не „наш", галицький. Пара худих тонких, мов дошки, конят шомрають з опалки сиру конюшину. Коло воза, з напухлими ратицями, корова сумно дивиться великими байдужими очима на жінку, що сидить коло неї на землі, обгорнувши босі ноги спідницею. На руках у неї дитина ссе цицьку. До полудрабку воза підвішена плетена з лозини колиска.

Матвій стоїть коло кіпця, — що насипаний над ямою, яка тимчасом служить як льох, — з відром у руках і поважно розважає з „ґаздою". Це старший, жилавий, високий чоловік, що дивно вимовляє літеру с. У нього виходить вона мягко, аж свище. Крім того придаток ся у нього чомусь виходить не після дієслова, а перед. Він каже: — я сі находив... Я сі наробив... — Дивно.

Володько дивується, що говорить зовсім по нашому, от тільки кілька таких дивацьких змін. Але що там дивуватись. Ось навіть тилявчани деякі слова інакше, ніж дерманці, вимовляють... А тож „австріяки".

Матвій все на ґенералів нападає. — Ота, чуєте, нечисть проклята. Це вони нам Росію продають, сукини сини... Колиб не „змена", думаєте, що наші відступилиб? Ніколи! Він бє „снарядами", а наші чим? Сухарями? Не даром Ніколай Ніколаєвич в морду кількох набив. Мало. Повісити мало. Німець ґазою душить, вогнем палить, а наші... Ет! Тьху, та й годі! Порядки такі в Росії!... Сухомлинова якогось дали...

І Перемишль, кажете, здали?

— Напевно здали. Ми ось вже два тижні по дорогах... Ая...

— А скільки крови за нього пролили... Ех...

Прийшла дівчинка. Маленька, щупла, років дванацять... Ноги брудні, порепані. Тонесенькі, мов патики, литки. Обличчя бліде, обвітрене, волосся вилиняне, яж біле. Лиш очі гарні, живі, великі і розумні.

Вона видоїла корову, процідила молоко, принесла горнятко матері, а сама також ще теплого від корови кватирку випила.

Володько ввесь час придивлявся, обходив навколо воза. Коло нього Хведот. Мати варить в хаті вечерю. Сонце зовсім спадає й обіцює сховатися за велитенські черешні, що ростуть на городі Івана Пустяка.

Майже що вечора Володько з Хведотом біжать на город, який колись виміняв батько у Тития. Там зародили рясно грубезні черешні. Чужі діти лазили перед вечором туди, мняли під черешнями овес і обривали ягоди.

Володько має і тепер бігти на черешню, але соромився сказати дівчинці, щоб і вона з ним пішла. Нарешті відважився. Та згодилася.

— Можна мені, мамо, піти з цим хлопчиком нарвати ягід?

— Йди, доню... Але чекай...

Мати відложила дитину, виняла зза пазухи якийсь вузличок, розвязала і подала дівчинці. При тому щось їй шепнула на вухо.

— Добре! — кивнула дівчинка головою.

І вони обоє побігли. Володька дуже кортіло побалакати з „австріячкою". Він ще ніколи не розмовляв з людьми з австрійського царства. Вона напевно знає тих мадярів, що ріжуть, вішають...

Відразу подряпалися на черешню. Володько не їв ягід, як звичайно... Він рвав їх до кишені з наміром віддати дівчині, яка взяла фартушок, щоб „нарвати мамі". А вже скоро стемніє. Багато не нарве. Требаж їй допомогти...

При цьому він її ввесь час розпитує. Про мадярів, як вони одягнені, як говорять... Далі про школу. Як там у них вчаться? Чи вона вже ходила до школи? Так. А до якої ґрупи? Ага. У них нема ґруп... Кляси... Ага. Добре. А якою мовою вони вчаться? Руською? — Володько аж зрадів. — От це так. В Австрії й по руськи... Дивно... Видно, по цілому світі „руській язик" первий... А з яких книжок? Яка читанка? Чи „Сеятель" книга друга? Ні... А чи знає вона „Дедушка Федот", — стіхотворенія таке... „Пісмецо от унука получіл Федот"...? Ні? А „Стрекоза і муравей"? Це басня Крилова... Або Пушкіна „Люблю тебя Петра творенье"? Також ні?... Ну, а щож вона знає?

Яке розчарування. Вона знає: „Мово рідна, слово рідне"... Це Вороб... — Ха-ха-ха! Як, як? „Мово рідна?... Як це ти казала? — реготить Володько, аж за ягоди забув... То цеж не по рускі!... Деж це по рускі? Цеж по мужицьки, по простому, по хахлацьки!... То вас так учать? О, у нас ні! У нас по „настоящому"...

„Ґород чудний, город
древній,
Ти вмєстіл в свої конци...
І посади, і деревні,
І палати, і дворци...

Зрозуміла? Цеж по рускому. Так говорять у Росії, там десь, отуди... Хм... Росія... То вона мабуть зовсім і не знає, що то Росія..

— Ти кажеш Ро'сія... Не Ро'сія, а Росі'я... Ох то государсто... Велике государство. Наш цар перший у цілому світі. Володько купив картину, де наальовані всі царі. Там „наш" перший... — Ніколай Александровіч імператор і самодержавец всеросійський. Другий німецький, такий з вусами догори — також порядний цар... І аж третій „ваш"... Але старий... Борода така смішна... Як він зветься?...

(Дальше буде).

ЛЬВІВСЬКИЙ „ВІСТНИК"

за вересень 1936 р. містить: Юрій Клен: Жанна д'Арк; Евген Маланюк: Квітень; Сергій Кушніренко: ***; Сергій Кушніренко: Психопортрет; Б. Бінхгавзен: Зузу і Люлю; Жан Жерар Флері: Вільна людина в Советах; В. Дальній: Солодкий Горькій; В. Морозович і Андрій Марченко: Справа церковного відродження; О. Переяславський: Завнішна Монґолія; Девіюс: Франція на переломі; Л. Б-о: Еспанія в крови і в огні; О. В.: Проклята золота середина; Роман Юнак: Белика глуша; М. Л.: З пресового фільму: Бібліографія; Від Адміністрації. — („Вістник", Львів, Чарнецького 26..

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

МОСКОВСЬКА „ЧИСТКА".

Під таким наголовком помістив англійський часопис „Манчестер Ґардіен" допис одного кореспондента про політичні умовини в советській Росії, на тлі котрих виринуло вбивство 16 большевицьких головачів.

Цей „Манчестер Ґардіен", що нераз критикував західньоевропейські держави за мішання в справи советської Росії, хоче зайти до самих основ явища, що своєю зверхньою безглуздністю кидає визов усякій думаючій людині.

Звісно, недумаючій людині багато лекше: вона може дуже просто приняти офіційне пояснення большевицької диктатури, або, відкинувши його, справою зовсім не займатися. Та люди, що хочуть розуміти життя, стараються зрозуміти навіть найбільше замотані справи, бо з таких складається життя.

„ВСЯ ВЛАДА РОБІТНИКАМ".

Щоб змалювати тло, на якім виринуло вбивство 16 большевицьких лідерів, кореспондент „Ґардіена" показує, які права мають тепер у Росії робітники.

Як звісно, большевики кажуть, що в Росії вся влада належиться робітникам. Мовляв, у цьому лежить комунізм.

Цей кореспондент каже, що в Росії комунізм ще далі хвалять словами. Одначе ці слова не мають найменшої основи в советській дійсности.

Комуністи говорили, що вони віддають владу робітникам, а тимчасом у советській Росії робітники не мають найменшого права. Нині, як директори віддалять робітника з фабрики з роботи, то він не має до кого відноситися по поміч. У юнії сидять люди, які йому ніякої помочі не дадуть. Поза юнією теж. Стративши роботу, він звичайно тратить мешкання, а його родина тратить дах над головою. Як він хоче шукати роботи в іншому місці, то цього не може зробити, поки не дістане пашпорту на виїзд до іншого міста. Щоб дістати пашпорт, або місце в санаторії, або роботу в фабриці, він мусить мати протекцію, себто ласку управителя.

Опис умовин життя в советській Росії нагадує опис умовин життя в царській, ще „дореформованій" Росії, себто Росії з часів перед скасуванням кріпацтва.

ҐАЗДИ, ЧИ РАБИ?

Большевики люблять говорити, що в Росії нема панів і нема рабів, що там усі рівні, всі робітники.

Кореспондент „Ґардіена" каже, що звичайний робітник там прав не має, що всі права мають директори фабрик, урядовці юній, урядовці держави, урядовці урядової партії.

Звичайні робітники не можуть нічого добитись, не підлизавшися цим панам. В цілій Росії нині панує лизунство підмащування владі, підхлібство. Директори фабрик і урядовці трактують робітників як рабів, позбавлених усяких прав, політичних і економічних. Нині в Росії кождий дрібний урядник має безмежну владу над підлеглим йому робітником.

Наступила безхарактерність, яка відзначала колись царську Росію.

НОВОМОДНІ ПАНИ,

Колись Ленін, основник російського комунізму, остерігав комуністів перед людьми, що залазять у партію для власної наживи. Він завів був максимальну заплату для комуністів, то є, що ніхто з них не смів брати більше як 275 рублів на місяць, хоч непартійні специялісти побирали багато більше,

Сталін зробив справжню революцію в цій політиці. Він зніс максимальну заплату для комуністів. Значить, нині вже нема меж для платні, яку може побирати член партії. Крім цього він дозволив комуністам діставати поживу й одіння по зниженій ціні. Нині, коли знавці дістають по 300 рублів, комуністи беруть по 1,500, 2,000, і навіть 3,000 рублів на місяць. Крім цього комуністи послуґуються даром державними автами, літніми мешканнями, тощо.

Прірва між цими комуністами та звичайними робітниками росте щораз більша. Словом, наростає нова бюрократична кляса, що розживається дуже вигідно коштом маси народу. Ця кляса має тепер інтерес у тому, щоб удержатися на цьому упривілейованому становищі коштом безправного становища широких кляс народу. Комуністична партія вступила на місце давньої російської капіталістичної кляси та ще давнішого російського дворянства.

ШОВІНІЗМ НА СЛУЖБУ НОВОМУ ПОРЯДКОВІ.

Проти невдоволених з таких умовин ця нова бюрократія висуває два засоби.

Одним засобом є шовіністична пропаґанда, що малює теперішню потугу й велич Росії.

Другим засобом є страх за свої родини. Як котрийсь робітник починає проявляти невдоволення, йому дають до зрозуміння, що якби він пішов проти уряду, то уряд пімститься не тільки на ньому, але на всій його родині: на його батьках, жінці і дітях.

Щодо першого, то тут большевицький уряд іде слідами царської Росії. Щодо другого, то тут большевицький уряд перейшов навіть царат.

ЯК НАЗВАТИ ЦЮ ГИДРУ?

Кореспондент „Ґардіена" каже, що Сталін і Ко. витворили в Росії якусь мішану потвору, що не є ні капіталізмом, ні соціялізмом, але має найгірші признаки капіталізму й найгірші признаки соціялізму.

Кореспондент називає його раз російським національним соціялізмом то знову царизмо-фашизмом.

Та назва тільки по части важна справа. Назва сути не зміняє. Суть не в назві, а в суспільних силах, що ділають поза назвою. Заслуга вияснення „Ґардіена" не в тому, що воно подає якусь добру назву на якесь явище, а в тому, що воно показує нам суспільні сили та їх роботу. Воно розкриває, що в Росії виросла вже упривилейована кляса бюрократії, що скористала з необмеженої влади, яку вона захопила в часах революційного перевороту та при її допомозі утвердила свою політичну й маєткову перевагу й позбавила прав широкі круги населення.

ЧИ МОЖЛИВИЙ ПЕРЕВОРОТ?

Таке питання виринає всякому, хто читає про ці відносини. Звісно, всякому на вид такого безправства прийде на голову думка про невдоволення й про зрив невдоволених.

Здається, що Сталін боявся такого власне зриву, і то з боку найстарших і найтвердших комуністів. Тому то він їх усіх поставив під стіну.

Чи можливий зрив з боку інших комуністів? З боку молоді, що вихована комуністичною партією, ледви чи можна зриву сподіватися. Каже кореспондент, що молодь перемінилася в простих „потакайлів", що тільки головами махають на всі прикази припоручення партії, — в надії, що і їй упадуть колись охлапи з комуністичного стола, а може навіть дозволять їй коло того стола засісти. Звісно, комуністи називають це утвердженням комуністичної ідеольоґії серед молоді, та це ніщо інше, як стара моральна корупція молоді тими, що посідають владу.

Зрив може вийти хіба з боку тих, що попали в клясу безправних, політично й економічно угнетених. Та й ця кляса теж задурена ріжною комуністичною пропаґандою до того, що вона свого дійсного положення ще не бачить. Їй ще тепер здається, що Росії грозить велика небезпека із зовні та що їй треба в першу міру боронити цілости російської держави. Супроти цього хто зна, чи не назріває пора на зрив у Росії аж тоді, коли російські безправні маси пізнають, що нова пануюча кляса Росії не потрафить сповняти якраз цього завдання, себто оборони цілости російської імперії.

Останнє бажання.

Засудженого на смерть випроваджують на вязничне подвіря, щоб виконати смертний присуд.

Прокуратор: Може маєте якесь останнє бажання?

Засуджений: О, так! Я хотів би розвестися з жінкою!

ВІДОЗВА

до односельчан із села Зарваниці.

Село Зарваниця, пов. Підгайці, відоме з відпустів, розпочало будувати свій Народній Дім, але забракло фондів, щоб його закінчити. Населення бідне, бо в часі війни було цілковито знищене. Два рази воно було згоріло майже до тла. Проте українські мешканці цього села цікавляться громадським життям. Вони хочуть далі набирати національної освіти і в тій ціли будують свій власний Народній Дім. А що важко їм самим на цей дім спромогтися, то тамошній комітет будови дому вислав на адресу громадян Зарваниці, що перебувають у Дітройті, просьбу, підписану місцевим парохом о. Василем Головінським та іншими місцевими громадянами, щоб ми звідси прийшли їм з поміччю. Дітройтські громадяни створили в тій ціли також комітет, до якого входять Теодор Солодкий, Йосиф Морозовський та Іван Клим. Просимо отсею дорогою всіх односельчан Зарваниці, як теж інших українських громадян в Америці, щоби були такі добрі і слали на ту ціль свої датки. Датки можна слати впрост на адресу тамошнього комітету, на руки о. В. Головінського, почта Вишнівчик, повіт Підгайці, Галичина. Просимо також повідомити про висилку збірок тутешній комітет на адресу:

Theodore Solodky,
13915 Anglin St., Detroit, Mich.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ДІРБОРН, МІШ. Бр. У. Н. Союзу, від. 141, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 4-го жовтня, в годині 2:30 пополудні, в Fordson High School. — Буковський, секр.

ПЕРВІСНА ЛЮДИНА

В ОБІЙМАХ КУЛЬТУРИ Й ЦИВІЛІЗАЦІЇ.

Нарис Крістіяна Ледена.

Ті ескімоси, що до них наша цивілізація ще не дійшла, живуть іще зовсім первісним життям. Коли я в 1913—1916 рр. просліджував північну Канаду, жили там деякі племена ескімосів у таких умовинах, як наші предки з ледяної доби. До 1909 р. панували приблизно такі самі умовини і в ескімосів у Смітзунд, у північно-західній Ґренляндії. В 1909 р., коли я там був, ескімоси на Смітзунді знали лише настільки нашу культуру, що стрінули англійців з полярної експедиції й бачили стрільби, корабель, ножі, далековид і сірники. Коли ті ескімоси побачили вперше чужинців, питали голосно перекладача, чи ті люди приїхали на своїм кораблі з місяця; вони боялися білих та їхніх річей. Ніяким чином не можна було їх переконати, щоби всіли на корабель.

Перший чужинець, що здобув їхне довіря, це був мій померлий друг і товариш Кнут Расмуссен, данський дослідник півночі. Уродився він у західній Ґренляндії, де його батько був урядовцем і знав уповні мову ескімосів. По довшім побуті між тими ескімосами вдалося йому намовити одного з них, що називався Озаркрак, щоби поїхав із ним до краю білих людей, „Каглюна Нонані", як це ескімоси називають. Довга, одноманітна подорож кораблем не подобалась Озаркракові, але він якраз не боровся з морською недугою й не нарікав. Прибувши до Копенгаґи, Озаркрак спершу дуже перелякався, коли побачив так багато людей і великі доми. Боявся також коней і взагалі всього, чого ще не бачив. Сховався у свою малу каюту на кораблі й не хотів вийти.

Вкінці вдалося Расмуссенові переконати його, щоби всів з ним у повозку й вони поїхали до гостинниці. В Копенгазі було тоді ще мало авт. Але коли по дорозі всетаки вони стрінули одно, Озаркрак так перелякався, що почав кричати „Торнрак" (злий дух)! Ескімоси вірять, що „торнрак" їздить на санках, яких ніхто не тягне, й тому бояться авт і всього іншого, що їде само.

Коли по хвилині надїхали ще два авта, Озаркрак аж сховався за плечі Расмуссена. Який жах! В краю білих людей є не лиш один, але більше „торнраків". Та ескімоси не приписують злому духові стільки злоби, що ми й їхній „торнрак" є не лише злий, але буває й ввічливий. Він деколи помагає людям добром, але є фальшивий і тому найкраще не мати з ним нічого до діла.

Щойно коли Расмуссен і Озаркрак опинилися в гостинниці, бідний ескімос прийшов трохи до себе. Цікаво приглядався всій кімнатній обстанові й про все випитував. Расмуссен пояснив йому: коли потиснеться ґудзик у стіні один раз, то прийде дівчина, а коли два рази, то прийде чоловік, в якого можна замовити собі їжу. „Потисни один раз", просив Озаркрак. Увійшла кімнатна й Расмуссен передав їй свій одяг до вичищення. Озаркрак поглянув на нього з обуренням і сказав: „Знаю тебе вже дуже давно й завсіди мав тебе за порядну людину, одначе тепер не знаю, що думати! Як можна з такою гарною дівчиною в цей спосіб поводитися й давати їй свій заболочений одяг до чищення? Тепер я потисну ґудзик, але ти, будь ласка, вийди з кімнати".

Расмуссен вийшов і за хвилину почув з кімнати крик дівчини і лоскіт перевертаних крісел. Коли вбіг до кімнати, побачив кімнатну в обіймах ескімоса, який конечно намагався потерти свій ніс до носа дівчини. Вона відвертала лице й видиралася з його обіймів, одначе Озаркрак ніяким чином не хотів її пустити, заки не потер свого носа до її носа. Незіпсуті ескімоси не знають поцілунків і в цей спосіб видаються. Расмуссен мусів аж піднести палицю на свого приятеля й тоді щойно Озаркрак пустив дівчину. Він здивовано видивився на Расмуссена, питаючи чи він збожеволів. Довго мусів мій приятель пояснити Озаркракові, що в краю білий людей нема такого звичаю, щоби з незнайомими дівчатами в цей спосіб витатися. „То в який спосіб білі люди познайомлюються з дівчатами й дружаться, коли не вільно їм навіть носа потерти з дівчиною?" — допитувався ескімос. „Треба спершу з дівчиною довший час говорити й пізнати її", відповів Расмуссен. — „Як так, то це не для мене, не вмію по вашому говорити", — завважив Озаркрак. „Зрештою, це менш важне, що до дівчини говориться, як те, що з нею робиться!"

Чергового дня пішов Расмуссен з Озаркраком на прохід. Ішли вулицями Копенгаґи й Озаркрак, не міг вийти з дива, чому всі люди тут так спішаться й з чого живуть, коли не видно ані одного ренніфера, ані нічого до їжі. Крім того було йому в його полярнім костюмі загарячо й Расмуссен мусів вступити до крамниці, щоби купити йому одяг.

Всі оглядали його, мов якесь диво. Гарно вдягнені жінки підходили до нього, щоби діткнутися його футра й Озаркрак питав здивовано, що це за жінки, що так свобідно поводяться й чи не міг би й він котру з них, що йому подобається, так погладити. Расмуссен просив, щоби він заховувався спокійно, на що невдоволений Озаркрак відповів: „То скажи тим цікавим паням, хай і мене ласкаво лишать у спокою!"

Коли Росмуссен і Озаркрак вийшли знову на вулицю, проходив саме відділ війська. Озаркрак дуже зацікавився жовнірами та їхніми крісами й був переконаний, що ті люди йдуть на лови на реніферів. Дивувало його лише те, що вони так сорокато вдягнені, мовляв, своїми одягами сполошать звірят. Також цікавий був знати, де є ті ліси, в яких білі люди полюють, бо де оком сягне, бачить лише камяні доми й вулиці. Коли Расмуссен пояснив йому, що ті молоді люди, це військо, яке вправляється, щоби стріляти до неприятеля, цебто до людей, що напали би на край, Озаркрак неможливо перелякався: „Страшне! Людей стріляють?" закричав і вбіг до брами, щоби сховатися, заки відділ війська не перейде. Вкінці Расмуссен переконав його, що йому, як гостеві, нічого злого не грозить, одначе Озаркрак відтоді завсіди відвертав голову, як стрічав військо. Ескімоси не ведуть воен і в їхній мові нема навіть такого слова, яке означало би війну. Це для них щось незрозуміле. Одного разу Расмуссен завів ескімоса на забаву. Танцюючі пари видались Озаркракові дуже дивні. Ніяк не міг зрозуміти, як можуть люди публично обійматися й цілими годинами крутитися й скакати. Взагалі велике місто стало бідного ескімоса надто томити й він попросив Расмуссена, щоби його забрав з того клятого місця. Той відвіз його кілька годин їзди від Копенгаґи. По дорозі Озаркрак не міг надивуватися льокомотиві, називаючи поїзд великими санками, які тягне потвора, що виплюває вогонь і дим. Батьки й рідня Расмуссена знали добре ескімоську мову й тут Озаркрак почував себе краще.

Але одного разу він захворів і мусів лежати в ліжку. Це було для нього дуже прикре. Він ніколи ще в житті не був недужий і не знав, що це є. Свято вірив, що це хтось завдав йому якісь чари, та що він так лежатиме до кінця життя, тому просив, щоби Расмуссен його вбив. Очевидно Расмуссен відмовився, тоді Озаркрак назвав його слабодухом і просив далі, щоб Расмуссен хоч ножа йому позичив, яким він міг би скоротити свої терпіння. Але Расмуссен і ножа йому не дав, впевняючи, що за кілька днів він буде здоровий, Озаркрак смертельно образився. Відвернувся до стіни й за цілий час своєї недуги не промовив до Расмуссена ані слова.

Коли надійшла весна Озаркрак став дуже неспокійний і почав дуже тужити за своїм краєм, однак щойно за несповна рік міг відїхати з Расмуссеном до своєї ледяної батьківщини.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

КАРНЕҐІ, ПА.

На „Дитячу Бібліотеку" на Лемківщині.

В неділю, 29-го серпня б. р., відбулося в Карнеґі, Па., благословення ново-помальованої парохіяльної галі, якого довершив о. Маріян Кучер. По благословенню відбувся малий концерт, підчас котрого промовляли бесідники місцеві і поза місцеві, а між ними промовляв інжинір Волод. Малевич з Пітсбурґа на тему „В своїй хаті своя правда і сила і воля".

Галю малював артист маляр п. Іван Кучмак з Ню Йорку. Не хочу забирати багато місця в часописі, тож не буду описувати кожну кімнату в галі, хоч і варта, але лише згадаю за головну галю. Стіни в галі обведені горою вишивкою в чотирьох кольорах. На бічних стінах поміж вікнами є чотири краєвиди, які представляють оселі з рідного краю. На фронтовій стіні, де є сцена, та по боках куртини є два портрети, а то Юрія Вашинґтона і Тараса Шевченка. Над куртиною видніє напис: „В своїй хаті своя правда і сила і воля". Над написом є уміщений золотий тризуб на синім полі, а на малиновім щиті. Стіни в галі долиною є прикрашені килимом, який вималюваний у пятьох красках.

А найважніце, що кожний мусить звернути увагу на куртину. Вона складається з трьох частей: по середині надолині змальована мапа України, а над нею взноситься жінка, яка представляє Україну з прапором жовто-синім у руці. По правій стороні від неї є другий образ, а властиво друга часть куртини, де представлена мати в Америці, на імігpaції, яка навчає свойого сина про Україну. Наліво від України є третя часть куртини, на якій представлена мати на Україні, яка на лані, під копицями пшениці, кормить свою дитину, а сама глядить на Україну.

По концерті відбулася забава, підчас котрої п. Юлія Кучер звернулася до деяких осіб, щоби дещо жертвували на „Дитячу Бібліотеку на Лемківщині". Жертвували по $1: З. Судяк, о. М. Кучер, інж. В. Малевич, П. Левицький; по 50 центів: Т. Малецький; по 25 ц.: С. Харітон, А. Ґімак, І. Панько, І. Гутко, М. Медвідь і В. Турко. З вистави українських вишивок в Ембрідж пані Кучер передала $2. Разом $8.

Гроші вислано до краю через Обеднання.

Йосиф Прокоп.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

АСТОРІЯ, Н. Й.

Відзначивсь у спорті.

Микола Василик, син українських родичів Григорія й Анни Василик, який студіює тепер в університеті стейту Огайо, відзначився там як знаменитий спортсмен-бейзболіст. У бейзболових змаганнях він одержав перше місце, здобуваючи тим чашу Патера Ронмейкера. Чаша ця є досить відома. Її подарував у 1914 році міліонер Франк Патер і від того часу що року йдуть за неї досить завзяті змагання. Цього року здобув її українець Микола Василик, який, хоч тут роджений, є членом У. Н. Союзу. Також його родичі є довголітніми членами У. Н. С.

КЛІФТОН ГАЙТС, ПА.

З життя місцевої громади.

Якраз тепер на часі згадати про українське життя в нашім містечку. Українська громада тут маленька, приблизно 50 родин. З цього кільканацять родин зболшевичені. Більшість тутешніх людей походить з двох повітів: сокальського і ярославського. Вони знають одні других від дитинства. Вони знають також, що всі ті люди, що є нині зболшевичені, колись були кацапами. З кацапів ніколи не було користи для української суспільности й ніколи не буде. Це, просто, завада. Тому нам треба про них раз на все забути й мусимо собі сказати, що сучасні комуністи це нова порода кацапщини, яка буде служити всім, тільки не свому народові. Замісць входити з ними в якінебудь переговори чи звязки, краще буде, коли ми їх усунемо з української суспільности. Це пропащий елемент, який загинув у багні баламути й пропав навіки для освяченого імени України.

Одначе є в нашій громаді також добрі, щирі й свідомі українці, які є у значній більшості, бо коло 30 родин. Ці люди втримують невеличку церковцю, мають свої дві орґанізації, жіночу і мужеську, що носять назву „Українсько-Американський Ситизенський Клюб". Недавно зорґанізувався теж хор під управою П. Мартинюка, що задумує попровадити працю на широку скалю. А найголовніше, наша громада задумує розпочати будову власної домівки, будову Українського Народнього Дому в Кліфтон Гайтс.

Коли це увійде в життя так, як задумали свідомі і щирі громадяни, то життя нашої громади пошириться й набере поваги серед інших українських громад. Треба додати, що наші люди тут стоять не зле матеріяльно. Фабрики безперервно працюють і приносять людям несогірший дохід.

На мою думку, члени нашої громади повинні добре застановитися не тільки над зорґанізуванням старших, але також нашої молоді. Ми повинні завязати тут відділ У. Н. Союзу. Це річ конечна. Коли нам іде про Україну та наші національні справи, то конче треба подбати, щоб наші діти стали в рядах українських запомогових орґанізацій. У них збережеться молодь для нашої нації. Інакше це буде виглядати, що свою націю ми любимо тільки на словах, а не на ділах. Коли хтось справді любить якийсь ідеал, то повинен свою любов доказати чином, а не тільки пустими фразами.

Отже до вас, мами і батьки, звертаюся: подумайте серіозно над цею справою. Впишіть своїх доньок і синів до У. Н. Союзу, хай вони вступають у його ряди й перебирають запрацьоване й здобуте нами майно. Маймо на увазі, що У. Н. Союз це наймогутніша українська сила в Америці.

Настуся Гнатківна.

На советсько - польському кордоні салдати з ГПУ припинили бабу, що хотіла перейти на другий бік Збруча, в Галичину.

— Кудиж ти, бабо? — питають.

— Та хотіла там трохи хліба купити...

— Брешеш, утікать збиралася. Думаєш, що там ліпше, як тут? Ей, бабо, бабо, не знаєш, що лиш там добре, де нас нема...

— Отож бо й є! Тому то я і йду туди, що там вас нема... — каже врадувана баба.

Батько: — Так, мій син вибрався пару років тому на Захід шукати щастя.

Приятель: — Ну і наскільки його тепер оцінюють?

Батько: — Поліція обіцяє за його зловлення тисячу долярів.

Мусій Степанчук.

ДІТИ ЗРОСТАЮТЬ, ЛІТА МИНАЮТЬ

Устали раненько наші діточки,
Мати їм умила їх головочки,
Чистенько убрала і їстоньки дала
І в личка румяні їх поцілувала
I в школу післала.

Сама усміхнулась тихенько в душі:
„Якіж наші діти великі вже всі!"
Спочила й по хаті мовчки поглядала
Й все, все, що минуло, собі пригадала
Тай засумувала.

Отут був візочок, ріжні забавки,
Колисочка, коник, біленькі ляльки,
А тут їх маленьких кормила бувало,
В нещасті всю нічку над ними чувала
І пісні співала.

А нині? Нема їх... побігли усі...
Осталася хата і стіни німі.
Осталася мати сама працювати,
Діток вже більшеньких з школи виглядати,
Як будуть вертатись.

Вертаються діти, та вже не малі,
Бо раз лиш цвитуть їм літа молоді.
Летять собі літа, як бистрі соколи,
Так скоро біжать все, як діти до школи
Й не вернуть ніколи.

З діток отих ось вже і люди будуть.
Для нас же похилих всі труди минуть,
Минеться все щастя, всі хвилі пригожі,
Нові цвисти будуть тут діточки-рожі,
Нозе життя Боже.

І все отак було і все так буде:
Одних у могилу гробар загребе,
А інші ростимуть, радіти і жити,
Свій вік проходити, свій труд поносити
І Бога хвалити.

Пані прийшла до маляря щоб намалював її портрет. Оглядає ріжні образи, приглядається до одного, на якому намальований сатир:

— Якогож дивного сатира ви намалювали, хіба ви ніколи в житті не бачили сатира?

Жінки.

— Які жінки є найвірніші?
— Бльондинки?
— Ні.
— Брунетки?
— Теж ні.
— А які?
— Сиві!...

Жінка: — Як тобі подобається мій новий капелюх?

Чоловік: — Дуже мені подобається, лише що страшно дорогий.

Жінка: — Я ніколи не думаю про гроші, коби тільки тобі сподобався.

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (17)

Хоч який був скорий та підступний напад Собіта, Тарзан відбив його впору. Він своєю могутньою рукою схопив руку розюшеного Собіта й, скрутивши нею, витрутив з неї ножа. Стиск був такий сильний, що в чорного затріщали кости. Його лице скривилося від болю. Маленька Нкіма сиділа високо на дереві й зі зворушення крутилася та верещала.

А тепер Тарзан підняв Собіта вгору понад голову, неначеб він був випханий пірям, й відкинув його далеко від себе. Таку силу, думали собі чорні, може мати тільки якась надприродня істота. Кожний з них у цю хвилю радів, що не знаходиться у шкірі Собіта. Тепер вони ще більше вірили, що Тарзан це справжній дух Музіма.

Малпа, придивляючись цілій тій сцені, не знала, що з собою зробити. Вона крутилася на всі боки й кричала до Тарзана: „Вбий його, вбий його!" Вона була дуже відважна і завзята малпа, але очевидно здалека, в безпечному місці. Одначе Тарзан, який мав за собою прихильність усіх чорних, не хотів вбивати чародія. Відкинувши Собіта, він далі за ним не гнався.

Собіто, зірвавшись переляканий на смерть із землі, почав утікати. Побачивши, що ніхто за ним не біжить, він здержався й на адресу Тарзана почав викрикувати ріжні погрози. „Ти сильний, білий чоловіче — кричав він — що називаєш себе духом Музіма, ти згинеш. Я накличу на тебе всі чари й пазурі хижацької смерти".